

**NÁVRH METODICKÉHO DOPORUČENÍ PRO PŘEPRAVU
NEBEZPEČNÝCH ODPADŮ ZE ZDRAVOTNICKÝCH
ZAŘÍZENÍ Z HLEDISKA POŽADAVKŮ EVROPSKÉ
DOHODY O MEZINÁRODNÍ SILNIČNÍ PŘEPRAVĚ
NEBEZPEČNÝCH VĚCÍ - ADR**

Státní zdravotní ústav

Prosinec 2009

Obsah	Strana
1. Úvod.....	2
2. Právní rámec nakládání s odpady ze zdravotnických zařízení.....	3
2.1 Kategorizace a charakteristika odpadu.....	4
2.2 Doporučené postupy při nakládání se specifickým odpadem.....	4
2.3 Přeprava odpadu v areálu zdravotnického zařízení.....	5
3. Předpis ADR, jeho hlavní principy a jeho souvislost s přepravou nebez. odp.....	5
4. Zařazování nebezpečných odpadů ze zdravotnických zařízení dle požadavků předpisu ADR.....	7
4.1 Třídy ADR.....	7
4.2 Obalové skupiny.....	8
4.3 Kategorie infekčních látek dle ADR.....	8
4.4 Vynětí některých infekčních látek z působnosti předpisu ADR.....	10
4.5 Klasifikační kódy ADR.....	12
4.6 Základní principy zařazování medicínských nebo klinických odpadů ze zdravotnictví.....	12
4.7 Zařazování ostatních nebezpečných věcí a odpadů ze zdravotnických zařízení.....	14
5. Balení nebezpečných odpadů ze zdravotnických zařízení a značení obalů dle požadavků předpisu ADR.....	15
6. Zpracování přepravní dokumentace pro přepravu nebezpečných odpadů dle požadavků předpisu ADR.....	22
7. Kontrolní činnost před nakládkou nebez. odp. dle požadavků předpisu ADR.....	23
8. Institut bezpečnostního poradce.....	25
9. Rozdíly v přístupech k řešení odesílání nebezpečných odpadů z pohledu problematiky ADR u zdravotnických zařízení a malých zdravotnických zařízení.....	26
Přílohy 1-2.....	29

1. Úvod

Nakládání s odpady ze zdravotnických zařízení se řídí obecnými právními předpisy pro odpadové hospodářství a vybrané části nakládání řeší předpisy v oblasti zdravotnictví. Většina odpadů, v současnosti cca 80%, vznikajících ve zdravotnictví, je evidovaná jako odpad nebezpečný evidovaný pod katalogovými čísly skupiny 18 00. Na tyto odpady se při jejich přepravě vztahuje „Evropská dohoda o mezinárodní silniční přepravě nebezpečných věcí“ (*European Agreement Concerning the International Carriage of Dangerous Goods by Road*), předpis ADR. Předpis stanovuje podmínky pro přepravu nebezpečných věcí po silnici tak, aby přeprava proběhla co nejbezpečnějším způsobem, aby byla minimalizována rizika úniku nebezpečných věcí, a tím také rizika ohrožení zdraví osob nebo životního prostředí. Povinnost plnění požadavků předpisu ADR vyplývá ze zákona č. 111/1994 Sb., o silniční dopravě v platném znění¹⁴. Dle zákona o silniční dopravě jsou nebezpečnými věcmi ty látky a předměty, pro jejichž povahu, vlastnosti nebo stav může být v souvislosti s jejich přepravou ohrožena bezpečnost osob, zvířat a věcí nebo ohroženo životní prostředí. Takovými látkami jsou rovněž i nebezpečné odpady. Důvodem vypracování metodického doporučení pro přepravu nebezpečných odpadů ze zdravotnických zařízení je neznalost provázanosti předpisu ADR se zákonem o odpadech. Řada zdravotnických zařízení i odpadových hospodářů ve větších zdravotnických zařízeních nemají informace o existenci předpisu ADR v souvislosti s nakládáním s nebezpečnými odpady, nebo o něm mají velmi malé znalosti. Vystavují se tak značným sankcím při nedodržení tohoto předpisu. Mnozí odpadoví hospodáři vědí, že předpis ADR existuje, jsou však přesvědčeni, že předáním odpadové firmě se všech povinností vyplývajících z ADR zbavují. **Předáním odpadů specializované odpadové firmě se původce odpadů-odesílatel povinností odesílatele (a nakládce) nezbaví. Odpadové firmy plní zpravidla pouze požadavky zákona o odpadech a povinnosti dopravce dle ADR.**

Zdravotnická zařízení, která vlastního odpadového hospodáře nemají, o problematice ADR prakticky vůbec nevědí. Pokud používají služby externích pracovníků pro nakládání s odpady, ani tito své klienty zpravidla na povinnost respektovat předpis ADR neupozorní. Současně nespolupracují ve smyslu uvedeného předpisu s kvalifikovaným bezpečnostním poradcem při řešení přepravy nebezpečných odpadů, ale i ostatních nebezpečných věcí, které spadají pod režim ADR. Předpis ADR jasně deklaruje nutnost proškolení pracovníků podílejících se na příjmu, dopravě, odesílání, balení, nakládce a vykládce nebezpečných věcí, a to ještě před započítáním jakýchkoli prací. Školení má být realizováno při každé změně legislativy, tedy minimálně 1x za 2 roky. Školení zpravidla provádí bezpečnostní poradce. Nepůsobí-li

v zařízení poradce, o nutnosti proškolení se obvykle neví a málokdy je prováděno. **Za porušení předpisů ADR o přepravě nebezpečných věcí je v zákonech stanovena sankce ve výši až do 1.000.000,- Kč.**

Účelem metodického doporučení je sjednotit přístupy k plnění požadavků při přepravě odpadů ze zdravotnických zařízení uvedených v Katalogu odpadů v podskupině 18 01 (Odpady z porodnické péče, z diagnostiky, z léčení nebo prevence nemocí lidí) ve smyslu platných předpisů, ochrany zdraví pracovníků a životního prostředí s cílem minimalizovat možná rizika, která při přepravě s touto kategorií odpadů mohou vznikat. Metodické doporučení je určeno pro pracovníky orgánů veřejné správy (správních úřadů), pracovníky zdravotnických zařízení a kontrolní orgány. Metodické doporučení bylo vypracováno ve spolupráci Státního zdravotního ústavu s Komorou bezpečnostních poradců ADR/RID.

2. Právní rámec nakládání s odpady ze zdravotnických zařízení

Nakládání s odpadem ze zdravotnických zařízení se řídí obecně podle zákona¹ (č. 185/2001 Sb., o odpadech ve znění pozdějších předpisů). Zdravotnické zařízení jako původce odpadu je povinno dodržovat všechny povinnosti dané tímto zákonem a jeho prováděcími předpisy^{2,3,4,5}. Seznam souvisejících předpisů je uveden v příloze č. 1.

Nakládat s nebezpečným specifickým odpadem může původce odpadu pouze se souhlasem krajského úřadu nebo obecního úřadu obce s rozšířenou působností ve smyslu § 16 odst. 3 zákona¹. V případě, že je provozovatelem zařízení ke sběru nebo výkupu, tohoto souhlasu není třeba, jestliže je problematika nakládání řešena v souhlasu k provozování zařízení dle § 14 odst. 1 zákona¹.

V případě, že původce nakládal v posledních 2 letech s nebezpečnými odpady v množství větším než 100 t nebezpečného odpadu za rok, je původce povinen zajišťovat odborné nakládání s odpady prostřednictvím odborně způsobilé osoby – odpadového hospodáře, a to ve smyslu § 15 zákona¹.

Původce odpadu je současně povinen postupovat při nakládání se specifickými odpady podle zvláštních předpisů^{6,7,8,9,10,11,16} (zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví ve znění pozdějších předpisů⁶, vyhláška č. 195/2005 Sb., kterou se upravují podmínky předcházení, vzniku a šíření infekčních onemocnění a hygienické požadavky na provoz zdravotnických zařízení a ústavů sociální péče⁸, Nařízení vlády č. 361/2007 Sb., kterým se stanoví podmínky ochrany zdraví při práci, v posledním znění⁹, vyhláška č. 432/2003 Sb., kterou se stanoví podmínky pro zařazování prací do kategorií, limitní hodnoty ukazatelů

biologických expozičních testů, podmínky odběru biologického materiálu pro provádění biologických expozičních testů a náležitosti hlášení prací s azbestem a biologickými činiteli⁷, zákon č. 378/2007 Sb., o léčivech a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů¹⁰, zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách, ve znění pozdějších předpisů¹¹, zákon č. 356/2003 Sb., o chemických látkách a chemických přípravcích a o změně některých dalších zákonů ve znění pozdějších předpisů¹⁶ a další).

2.1 Kategorizace a charakteristika odpadu

Zařazení odpadu provádí původce odpadu podle skutečných vlastností odpadu v závislosti na technologii a místě vzniku odpadu. Odpady ze zdravotnických zařízení jsou zařazeny v Katalogu odpadů³ do podskupiny 18 01 a jsou uvedeny v příloze č. 2 tohoto metodického doporučení včetně příkladů zařazení odpadů do jednotlivých kategorií odpadů.

2.2 Doporučené postupy při nakládání se specifickým odpadem

Zavedení správného systému nakládání se specifickým odpadem, který je založen na důkladném třídění odpadu ve zdravotnickém zařízení, vede ke snížení množství odpadu, a to především nebezpečného odpadu. Pro ochranu veřejného zdraví a životního prostředí je bezpečné nakládání se specifickým odpadem nezbytností. Toto důkladné třídění úzce navazuje na zařazování odpadů podle ADR pro jeho přepravu mimo zdravotnické zařízení.

Základním předpokladem bezpečného nakládání s odpady ve zdravotnickém zařízení je zpracování a následné dodržování pokynů (provozního řádu) pro nakládání s odpady.

Pokyny pro nakládání s odpady jsou nedílnou částí provozního řádu zdravotnického zařízení. Provozní řád zdravotnického zařízení schvaluje orgán ochrany veřejného zdraví podle zvláštního právního předpisu⁶.

Provozní řád zařízení pro sběr a zařízení k odstranění (včetně úpravy před odstraněním) specifického odpadu schvaluje podle zákona¹ příslušný orgán krajského úřadu v rámci udělení souhlasu k provozování zařízení podle § 14 odst. 1 zákona¹ a orgán ochrany veřejného zdraví k němu vydává stanovisko ve smyslu § 75 zákona¹. Součástí provozního řádu musí být i zařazení odpadů ve smyslu ADR včetně dalších požadavků z tohoto předpisu vyplývajících.

2.3 Přeprava odpadu v areálu zdravotnického zařízení

Přeprava odpadu v areálu zdravotnických zařízení musí být součástí provozního řádu zařízení. Na tuto přepravu se požadavky vyplývající z ADR nevztahují. Přepravní prostředky pro přepravu odpadů v areálu zdravotnických zařízení musí splňovat tyto základní požadavky:

- a) vnitřní přepravní prostor přepravního prostředku musí být omyvatelný a snadno čistitelný,
- b) nesmí vytvářet podmínky pro přebývání hmyzu a hlodavců,
- c) v přepravním prostředku nesmějí zůstat zbytky odpadů,
- d) konstrukce přepravního prostředku musí zajistit snadnou a bezpečnou nakládku i vykládku bez nebezpečí poškození shromažďovacího prostředku odpadů.

Při a po skončení přepravy musí být všechny uzávěry (zavázání, slepení, pečeti atd.) shromažďovacího prostředku nepoškozené a funkční. Odpady nesmí být převáženy společně s jinými materiály. Veškerá opatření při přepravě odpadů musí zajistit bezpečnost i ochranu zdraví, životního a pracovního prostředí. Obsluha musí být proškolená včetně postupu při nehodách. Organizace přepravy odpadů v zařízení a jeho časový rozvrh musí být součástí provozního řádu zdravotnického zařízení.

3. Předpis ADR, jeho hlavní principy a jeho souvislost s přepravou nebezpečných odpadů ze zdravotnických zařízení

Předpis ADR, celým názvem „Evropská dohoda o mezinárodní silniční přepravě nebezpečných věcí“ (*„European Agreement Concerning the International Carriage of Dangerous Goods by Road“*), stanovuje, zjednodušeně řečeno, podmínky pro přepravu nebezpečných věcí po silnici tak, aby přeprava proběhla co nejbezpečnějším způsobem, aby byla minimalizována rizika úniku nebezpečných věcí, a tím také rizika poškození zdraví osob nebo životního prostředí.

Pojem **PŘEPRAVA** ve smyslu tohoto zákona zahrnuje nejen vlastní přesun (dopravu) nebezpečných věcí od odesilatele k příjemci, ale také nakládku a vykládku do a z vozidla, tedy celý proces příjmu a odesílání nebezpečných věcí, zahrnující operace zařazování, balení, vystavování dokumentace apod. **Požadavky předpisu ADR se vztahují nejen na dopravce, ale také na příjemce a odesilatele.**

Na povinnost plnění požadavků předpisu ADR odkazuje zákon č. 111/1994 Sb., o silniční dopravě v platném znění¹⁴, v současnosti konkrétně jeho **ČÁST III - PŘEPRAVA NEBEZPEČNÝCH VĚCÍ V SILNIČNÍ DOPRAVĚ, § 22, bod 2**, následovně:

„Silniční dopravou je dovoleno přepravovat pouze nebezpečné věci vymezené mezinárodní smlouvou, kterou je Česká republika vázána a která byla vyhlášena ve Sbírce zákonů nebo ve Sbírce mezinárodních smluv, 7 (dále jen "Dohoda ADR"), a to za podmínek v ní uvedených“.

Celý text velmi rozsáhlého předpisu ADR byl vyhlášen ve Sbírce mezinárodních smluv¹⁶.

Dle zákona o silniční dopravě jsou nebezpečnými věcmi ty látky a předměty, pro jejichž povahu, vlastnosti nebo stav může být v souvislosti s jejich přepravou ohrožena bezpečnost osob, zvířat a věcí nebo ohroženo životní prostředí. Takovými látkami jsou rovněž i nebezpečné odpady ze zdravotnictví, které jsou zařazeny v Katalogu odpadů³ do skupiny 18. **Zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech** v platném znění odkazuje na dodržování předpisu ADR v odkazech 19) a 30), a to konkrétně v:

Část třetí, HLAVA I

§ 13 Balení a označování nebezpečných odpadů, bod 1

(1) Balení nebezpečných odpadů se řídí přiměřeně zvláštními právními předpisy. 19)

Část třetí, HLAVA II, díl 5 **Přeprava odpadů § 24 Povinnosti při přepravě odpadů, bod 1**

(1) Právnícké osoby a fyzické osoby oprávněné k podnikání zúčastněné na přepravě odpadů jsou povinny

a) zabezpečit přepravu odpadů v souladu s požadavky stanovenými ve zvláštních právních předpisech. 30)

Z výše uvedeného vyplývá, že zákon o odpadech stanoví, že odesílání nebezpečných odpadů ze zdravotnických zařízení se řídí předpisem ADR.

Předpis ADR ukládá jednotlivým účastníkům přepravy různé povinnosti, přičemž v povinnostech odesílatelů (odesílatel=původce odpadu) je m.j. zahrnuta:

- povinnost zařadit odpad dle ADR
- povinnost zabalit odpad dle ADR
- povinnost vystavit Přepravní doklad ADR
- povinnost zkontrolovat vozidlo a kvalifikaci řidiče.

4. Zařazování nebezpečných odpadů ze zdravotnických zařízení dle požadavků předpisu ADR

Klasifikace nebezpečných odpadů dle předpisu ADR je dána, na rozdíl od klasifikace odpadů podle zákona o odpadech, větším počtem jiných parametrů, a to konkrétně:

- třídou
- klasifikačním kódem
- obalovou skupinou (u většiny látek)
- UN číslem látky
- názvem látky

4.1 Třídy ADR:

- *Třída 1 Výbušné látky a předměty*
- *Třída 2 Plyny*
- *Třída 3 Hořlavé kapaliny*
- *Třída 4.1 Hořlavé tuhé látky, samovolně se rozkládající látky a znečitlivělé tuhé výbušné látky*
- *Třída 4.2 Samozápalné látky*
- *Třída 4.3 Látky, které ve styku s vodou vyvíjejí hořlavé plyny*
- *Třída 5.1 Látky podporující hoření*
- *Třída 5.2 Organické peroxidy*
- *Třída 6.1 Jedovaté látky*
- *Třída 6.2 Infekční látky*
- *Třída 7 Radioaktivní látky*
- *Třída 8 Žiravé látky*
- *Třída 9 Různé nebezpečné látky a předměty*

Ve zdravotnických zařízeních vznikají různé nebezpečné odpady, které spadají pod různé třídy ADR. Nejméně jasná je problematika infekčních odpadů a jejich zařazování do třídy 6.2.

4.2 Obalové skupiny

Obecně jsou nebezpečným věcem přidělovány následující obalové skupiny (v závislosti na konstrukci a materiálu obalu):

- *obalová skupina III - pro málo nebezpečné látky*
- *obalová skupina II - pro nebezpečné látky*
- *obalová skupina I - pro velmi nebezpečné látky*

4.3 Kategorie infekčních látek dle ADR

Z pohledu předpisu ADR je dále nutno rozlišit 2 druhy infekčních látek, které mohou odpady ze zdravotnických zařízení obsahovat a následně se podle určení těchto látek odpady dále klasifikují. **Podle zařazení infekčních látek v odpadech do skupin se přiřazuje odpadům UN číslo.**

Infekční látky (agens) se dělí na dvě skupiny:

- *infekční látky kategorie A,*
- *infekční látky kategorie B.*

Jde-li o infekční látku uvedenou níže v tabulce č. 1 a je-li ve formě uvedené v tabulce, je jí přiděleno **UN číslo 2814 nebo 2900**. Přiřazení k těmto UN číslům musí být založeno na známých lékařských popisech nemoci, známých příznacích nemocí u lidí nebo zvířat, endemických místních podmínkách nebo odborném posouzení individuálního stavu člověka nebo zvířete.

Látky kategorie B jsou infekční látky, které nesplňují kritéria pro zařazení do kategorie A a musejí být přiřazeny k **UN číslu 3373**.

Infekční látky kategorie A jsou látky, které mohou, dojde-li k vystavení jejich účinku, způsobit trvalou invaliditu, nemoc ohrožující život nebo smrtelnou nemoc jinak zdravých lidí nebo zvířat.

Jmenovité příklady infekčních látek zahrnutých do kategorie A jsou uvedeny v následující tabulce, která není vyčerpávající. Infekční látky včetně nových nebo nově objevených

původců nemocí, které v tabulce nejsou uvedeny, ale splňují stejná kritéria, musejí být vždy přiřazeny ke kategorii A. Je-li pochybnost, zda látka splňuje či nespĺňuje tato kritéria, musí být rovněž začleněna do kategorie A.

Tabulka č. 1

JMENOVIÉ PŘÍKLADY INFEKČNÍCH LÁTEK ZAHRNUTÝCH DO KATEGORIE A V JAKÉKOLI FORMĚ, NENÍ-LI PŘÍMO UVEDENO JINAK	
UN číslo a pojmenování	Mikroorganismus
<p>UN 2814 Infekční látky nebezpečné pro lidi</p>	<p><i>Bacillus anthracis</i> (pouze kultury) <i>Brucella abortus</i> (pouze kultury) <i>Brucella melitensis</i> (pouze kultury) <i>Brucella suis</i> (pouze kultury) <i>Burkholderia mallei</i> – <i>Pseudomonas mallei</i> – vozňřivka (pouze kultury) <i>Burkholderia pseudomallei</i> – <i>Pseudomonas pseudomallei</i> (pouze kultury) <i>Chlamydia psittaci</i> – ptačí kmeny (pouze kultury) <i>Clostridium botulinum</i> (pouze kultury) <i>Coccidioides immitis</i> (pouze kultury) <i>Coxiella burnetii</i> (pouze kultury) virus konžsko-krymské hemoragické horečky virus dengue (pouze kultury) virus /americké/ východní koňské encefalomyelitidy (pouze kultury) <i>Escherichia coli</i>, verotoxigenická (pouze kultury)* virus Ebola virus Flexal <i>Francisella tularensis</i> (pouze kultury) virus Guanarito virus Hantaan Hantaviry vyvolávající hemoragickou horečku s ledvinovým syndromem virus Hendra virus hepatitidy B (pouze kultury) virus herpes B (pouze kultury) virus lidské imunodeficiencie /HIV/ (pouze kultury) vysoce patogenní virus moru drůbeže /ptačí chřipky/ (pouze kultury) virus japonské encefalitidy (pouze kultury) virus Junin /argentinská hemoragická horečka/ virus horečky Kyasanurského lesa /indická klíšťová horečka/ virus horečky Lassa virus Machupo /bolivijská hemoragická horečka/ virus Marburg virus opičích neštovic <i>Mycobacterium tuberculosis</i> (pouze kultury)* virus Nipah virus omské hemoragické horečky virus poliomyelitidy /dětské obrny/ (pouze kultury) virus vztekliny /Rabies virus/(pouze kultury) <i>Rickettsia prowazekii</i> (pouze kultury) <i>Rickettsia rickettsii</i> (pouze kultury) virus horečky Ríft / Ríft Valley/(pouze kultury) virus ruské jaro-letní encefalitidy (pouze kultury) virus Sabia <i>Shigella dysenteriae</i> typ 1 (pouze kultury)* virus klíšťové encefalitidy (pouze kultury) virus pravých neštovic /Variola/ virus venezuelské koňské encefalomyelitidy(pouze kultury) virus západní nilské /západonilské/ encefalomyelitidy (pouze kultury) virus žluté zimnice (pouze kultury) <i>Yersinia pestis</i> (pouze kultury)</p>
<p>UN 2900 Infekční látky nebezpečné jen pro zvířata</p>	<p>virus afrického moru prasat(pouze kultury) ptačí paramyxovirus typ 1 – Velogenový virus newcastleské choroby drůbeže(pouze kultury) virus klasického moru prasat(pouze kultury) virus slintavky a kulhavky(pouze kultury) virus nodulární dermatitidy skotu(pouze kultury) <i>Mycoplasma mycoides</i> – infekční hovězí pleuropneumonie (pouze kultury) virus moru malých přežvýkavců(pouze kultury) virus dobytčího moru(pouze kultury) virus ovčích neštovic(pouze kultury) virus kozích neštovic(pouze kultury) virus vezikulární stomatitidy prasat(pouze kultury)</p>

<i>virus vezikulární stomatitidy(pouze kultury)</i>

Látky kategorie B jsou infekční látky, které nesplňují kritéria pro zařazení do kategorie A a musejí být přiřazeny k UN číslu **3373**.

4.4 Vynětí některých infekčních látek z působnosti předpisu ADR

Za určitých podmínek mohou být některé infekční látky z ADR zcela vyňaty. Vyňaty z platnosti ADR jsou:

Látky, které neobsahují infekční látky nebo látky, u nichž není pravděpodobné, že způsobí nemoc u lidí nebo zvířat, nepodléhají ustanovením ADR, ledaže splňují kritéria pro zařazení do jiné třídy.

Látky obsahující mikroorganismy, které jsou nepatogenní vůči lidem nebo zvířatům, nepodléhají ustanovením ADR, ledaže splňují kritéria pro zařazení do jiné třídy.

Látky v takové formě, že všichni přítomní původci nemocí byli odstraněni nebo dezaktivováni, takže už nepředstavují zdravotní riziko, nepodléhají ustanovením ADR, ledaže splňují kritéria pro zařazení do jiné třídy.

Látky, u nichž je koncentrace původců nemocí na stejné úrovni jako v přírodě (včetně vzorků potravin a vody) a které nejsou považovány za látky představující významné riziko infekce, nepodléhají ustanovením ADR, ledaže splňují kritéria pro zařazení do jiné třídy.

Suché krevní skvrny, získané odkápnutím krve na absorpční materiál, nebo vzorky pro zjištění krve ve výkalech a krev nebo krevní složky, které byly shromážděny pro účely transfúze nebo pro přípravu krevních produktů k použití pro transfúze nebo transplantace a jakékoli tkáň nebo orgány určené pro použití při transplantacích nepodléhají ustanovením ADR.

Lidské nebo zvířecí vzorky, u nichž je minimální pravděpodobnost, že jsou v nich přítomni původci nemocí, nepodléhají ustanovením ADR, jsou-li vzorky přepravovány v obalu, který zabrání jakémukoli úniku a který je označen slovy „VYJMUTÝ LIDSKÝ VZOREK“ nebo „VYJMUTÝ ZVÍŘECÍ VZOREK“. Za vyhovující obal je považován obal, který splňuje následující podmínky:

a. Obal sestává ze tří částí:

- jedné nebo více těsných primárních nádob;
- těsného sekundárního obalu;
- vnějšího obalu přiměřené pevnosti vzhledem k jeho vnitřnímu objemu, hmotnosti a zamýšlenému použití s alespoň jedním povrchem o rozměrech nejméně 100 x 100 mm.

b. Pro kapaliny musí být mezi primární nádobu(y) a sekundární obal vložen savý materiál v dostatečném množství, aby pohltil celý obsah tak, aby během přepravy žádný únik kapalné látky nezasáhl vnější obal a neporušil celistvost vycpávkového materiálu.

c. Je-li více křehkých primárních nádob vloženo do jednoho sekundárního obalu, musí být buď jednotlivě zabaleny, nebo navzájem odděleny, aby se zamezilo jejich vzájemnému dotyku.

K určení, zda je látka vyňata podle tohoto odstavce, je nutné odborné posouzení. Toto posouzení by mělo být založeno na informacích vycházejících z předchozích případů onemocnění, příznacích a individuálních charakteristikách lidského nebo zvířecího zdroje infekce a na endemických místních podmínkách.

Příklady vzorků biologického materiálu, které mohou být vyjmuty:

- vzorky krve nebo moči ke zjištění hladiny cholesterolu, hladiny cukru, hladiny hormonů nebo prostatických specifických protilátek (PSA);
- vzorky vyžadované k ověření funkce orgánů, jako srdce, jater nebo ledvin, u lidí nebo zvířat, které nemají infekční choroby, nebo vzorky pro ověření účinnosti léků;
- vzorky odebrané ke zjištění přítomnosti drog nebo alkoholu;
- vzorky odebrané pro těhotenské testy;
- biopsie ke zjištění rakoviny;
- zjišťování protilátek u lidí nebo zvířat, pokud není žádná obava z infekce (např. vyhodnocení imunity vyvolané vakcínou, diagnostikování autoimunitní nemoci atd.).

4.5 Klasifikační kódy ADR

Opadům obsahující infekční látky jsou kromě UN přidělovány tyto klasifikační kódy:

- I 1 infekční látky nebezpečné pro lidi
- I 2 infekční látky nebezpečné jen pro zvířata
- I 3 klinické odpady
- I 4 látky biologické

Opadům zařazeným do třídy 6.2 je dále přidělováno některé z následujících UN čísel, názvů a obalových skupin:

- 2814 Látka infekční nebezpečná pro lidi (není přidělena obalová skupina)
- 2900 Látka infekční nebezpečná pouze pro zvířata (není přidělena obalová skupina)
- 3291 Odpad klinický, nespecifikovaný, j.n. (obalová skupina II) nebo
Odpad (bio)medicínský, j.n. (obalová skupina II) nebo
Odpad medicínský regulovaný, j.n. (obalová skupina II)
- 3373 Látky biologické, kategorie B (není přidělena obalová skupina)

Uvedené názvy ADR mohou být poněkud matoucí. I když pouze u UN čísla 3291 je součástí názvu slovo „Odpad“, je zdravotnický odpad zařazován i do ostatních uvedených UN čísel a název je slovem „Odpad“ doplňován dodatečně dle dalších ustanovení ADR.

4.6 Základní principy zařazování medicínských nebo klinických odpadů ze zdravotnictví

- Odpady 18 01 03 a 18 02 02 (Odpady, na jejichž sběr a odstraňování jsou kladeny zvláštní požadavky s ohledem na prevenci infekce):

- Medicínské nebo klinické odpady obsahující nebezpečné látky kategorie A musejí být přiřazeny k UN číslu 2814 nebo k UN číslu 2900 (nemají obalovou skupinu).
- Medicínské nebo klinické odpady obsahující infekční látky kategorie B musejí být přiřazeny k UN číslu 3291 (obalové skupina II).

- **Medicínské nebo klinické odpady**, u nichž je možno důvodně předpokládat malou pravděpodobnost, že obsahují infekční látky, musejí být přiřazeny k UN číslu 3291 (obalová skupina II). (Pro přiřazení se mohou vzít k úvahu mezinárodní, regionální nebo vnitrostátní katalogy odpadů).
- **Odpad 18 01 01 (Ostré předměty) (neinfekční)** není z pohledu ADR nebezpečnou věcí, avšak ostré předměty infekční nebo potenciálně infekční spadají pod kód odpadu 18 01 03 a **jsou z pohledu ADR nebezpečnými věcmi.**
- **Odpady 18 01 04 (Odpady, na jejichž sběr a odstraňování nejsou kladeny zvláštní požadavky s ohledem na prevenci)** nejsou z pohledu ADR nebezpečnou věcí.
- **Dekontaminované medicínské nebo klinické odpady**, které dříve obsahovaly infekční látky, nejsou z pohledu ADR nebezpečnými věcmi, ledaže by splňovaly kritéria pro zařazení do jiné třídy ADR.

Shrnutí:

<i>TYP NEBEZPEČNÉHO ODPADU</i>	<i>KÓD ODPADU</i>	<i>UN číslo dle ADR</i>
Odpad 180103 a 180202 obs. původce nemocí typu A (na základě lék. diagnózy) nebo kultury typu A	<i>180103 a 180202</i>	<i>2814 nebo 2900</i>
Odpad 180103 a 180202 obs. původce nemocí typu B (na základě lék. diagnózy) nebo kultury typu B	<i>180103 a 180202</i>	<i>3291</i>
Ostré odpady neinfekční	<i>180101</i>	<i>nepodléhá ADR</i>
Ostré odpady obs. původce nemocí typu A	<i>180103</i>	<i>2814 nebo 2900</i>
Ostré odpady obs. původce nemocí typu B	<i>180103</i>	<i>3291</i>
Odpady s malou pravděpodobností infekce	<i>180103 a 180202</i>	<i>3291</i>

Medicínský nebo klinický odpad 180104	<i>180104</i>	<i>nepodléhá ADR</i>
--	---------------	----------------------

klasifikace odpadu podle zákona o odpadech		
infekční odpad 18 01 03	kateg. A UN 2814	klas. 6.2. (infekční)
	kateg. B UN 3291	
infekční odpad 18 02 02	kateg. A UN 2900	
	kateg. B UN 3291	

Příklad identifikace látky (nebezpečného odpadu) dle ADR:

Odpady, na jejichž sběr a odstraňování jsou kladeny zvláštní požadavky s ohledem na prevenci infekce – kód odpadu 18 01 03 (infekce B)

- *UN:* 3291
- *Třída :* 6.2
- *Klasifikační kód:* I3
- *Obalová skupina:* II
- *Název:* Odpad klinický, nespecifikovaný, j.n.

4.7 Zařazování ostatních nebezpečných věcí a odpadů ze zdravotnických zařízení

Ve zdravotnických zařízeních však vzniká řada dalších nebezpečných věcí a odpadů, které mohou být zařazeny jako nebezpečný odpad z hlediska zákona o odpadech nebo nejsou odesílány jako odpad, ale jsou podávány k přepravě a je nutno je zařadit, zabalit a přepravovat jako nebezpečné věci dle ADR. Může se jednat například o:

- **Biologické produkty obsahující původce nemocí (produkty živých org. pro léčení, prevenci, diagnostiku, vývoj, pokusy, výzkum)**

- **Infekční geneticky změněné organismy a mikroorganismy obsahující původce nemocí**
- **Infekční nebo potenciálně infekční nemocniční prádlo**
- **Materiály živočišného původu z infikovaných zvířat**
- **Lidské nebo zvířecí vzorky s minimální pravděpodobností infekce, avšak nezabalené do trojnásobného obalu a nevyňaté z působnosti předpisu ADR, lidské nebo zvířecí vzorky s pravděpodobností infekce**
- **Nepoužitelná léčiva, nepoužitelná cytostatika a kontaminované obaly (kódy odpadů 180108, 180109, 200131 a 200132) - zařazovány do ADR dle svých vlastností (kapalina, tuhá látka, hořlavost, toxicita) do různých UN čísel v kategorii „léčiva“**
- **Krevní konzervy a krevní vaky (kód odpadu 18 01 02) - zpravidla nebývá nebezpečnou věcí dle ADR**
- **Chemické látky (kód odpadu 18 01 07) - zařazovány do ADR dle svých vlastností - Odpadní amalgám (18 01 10) - zařazovány do ADR zpravidla do UN čísel 3288 a 2809**
- **Obaly obsahující nebezpečné látky - zařazovány do ADR dle svých vlastností do různých UN čísel dle původního obsahu**

Každá nebezpečná věc nebo odpad zařazené dle ADR musí být nejpozději do 31.12.2010 podrobena předepsaným zkouškám (případně kvalifikovanému rozhodnutí), zda je či není zároveň látkou ohrožující životní prostředí. Látky UN čísel 3077 a 3082 (do kterých mohou být zařazeny i některé nespecifické odpady ze zdravotnických zařízení) jsou již nyní považovány za látky ohrožující životní prostředí automaticky.

Konečné zařazení nebezpečných odpadů a nebezpečných věcí provádí vždy odesílatel v úzké spolupráci s bezpečnostním poradcem pro ADR.

5. Balení nebezpečných odpadů ze zdravotnických zařízení a značení obalů dle požadavků předpisu ADR

Nebezpečné věci mohou být přepravovány jako **VOLNĚ LOŽENÉ** (pokud je to ke konkrétnímu UN číslu předpisem ADR povoleno) nebo jako **PŘEPRAVOVANÉ V KUSECH** čili **BALENÉ**.

Nebezpečná věc včetně nebezpečných zdravotnických obalů je na dopravním prostředku volně ložená tehdy, je-li do něj nasypána nebo uložena bez obalů. Kapaliny nemohou být

volně loženy. Necertifikované obaly (např. běžně používané plastové pytle na odpad) se za obal z hlediska ADR nepovažují - jsou spíše manipulačními prostředky - odpad v nich „zabaleny“ je považován za volně ložený, ale pro přepravu odpadu ze zdravotnických zařízení nezbytný.

Každá nebezpečná věc zařazená dle ADR přepravovaná v kusech (tedy i nebezpečné zdravotnické odpady) musí být pro přepravu zabalena v předepsaných typech obalů, v některých případech certifikovaných, tedy vyrobených z předepsaných materiálů schváleným výrobním postupem – jedná se o tzv. **certifikovaný obal**. Obal je považován za certifikovaný, pokud vzorek obalu prošel předepsanými zkouškami ve státní zkušebně a obdržel atest. Certifikovaný obal je pak výrobcem obalů na svém těle značen kódem obalu a dalšími nezbytnými údaji – tj. příslušnou alfanumerickou řadou, která je uvedena v atestu. Takto je možno identifikovat certifikaci jednotlivých obalů.

Použití určitého typu obalu pro zabalení odpadu předepisuje ke každému UN číslu tzv. **obalový pokyn** (jeho číslo a obsah odpovídá současnému znění předpisu ADR 2009):

- **UN 2814** – nelze přepravovat volně ložené, nutno zabalit dle obalového pokynu P 620
- **UN 2900** – nelze přepravovat volně ložené, nutno zabalit dle obalového pokynu P 620
- **UN 3291**- lze přepravovat volně ložené za určitých podmínek nebo zabalit dle obalového pokynu P621, případně do tzv. IBC (intermediate bulk container)
- **UN 3373** – nelze přepravovat volně ložené, musí být zabaleno dle P650, pak je zcela vyňato z ADR

Popis balení dle obalového pokynu P 620:

Obaly splňující předpisy kapitoly 6.3 a podle těchto předpisů schválené, sestávající z:

a. Vnitřních obalů, které se skládají z:

- jedné nebo více těsných primárních nádob;
- těsného sekundárního obalu;
- s výjimkou tuhých infekčních látek – absorpčního materiálu v dostatečném množství pro pohlcení celého vnitřního obsahu vloženého mezi primární nádobu(y) a sekundární obal; pokud je více primárních nádob uloženo v jednom sekundárním obalu, musí být buď jednotlivě zabaleny, nebo odděleny tak, aby se předešlo jejich vzájemnému dotyku.

- b. Tuhého vnějšího obalu. Nejmenší vnější rozměr nesmí být menší než 100 mm.

Dodatečné požadavky

1. Vnitřní obaly pro odpady obsahující infekční látky nesmějí být seskupeny s jinými vnitřními obaly, které obsahují jiný druh věcí. Kompletní kusy mohou být vloženy do transportního obalového souboru podle ustanovení oddílů 1.2.1 a 5.1.2 předpisu ADR. Tento transportní obalový soubor může obsahovat suchý led.
2. Kromě výjimečných zásilek, jako jsou celé orgány, které vyžadují speciální obal, platí následující dodatečné požadavky:
 - a. Látky odesílané při teplotě okolí nebo při vyšší teplotě: Primární nádoby musí být ze skla, kovu nebo plastu. Musí být použity účinné prostředky k zajištění těsného uzavření, např. tepelný spoj, lemovaná zátka nebo kovový uzávěr s obrubou. Pokud jsou použity šroubovací korunkové uzávěry, musí být zajištěny účinnými prostředky, např. páskou, parafínovou lepicí páskou nebo zvlášť pro tento účel zhotoveným uzamykatelným uzávěrem;
 - b. Látky odesílané ve zchlazeném nebo zmrazeném stavu: Led, suchý led nebo jiná chladicí látka musí být umístěny kolem sekundárního obalu (sekundárních obalů) nebo v přepravním obalovém souboru s jedním nebo více kompletními kusy označenými podle pododdílu 6.3.3 předpisu ADR. Vnitřní rozpěrky musí udržet sekundární obal(y) nebo kusy v pozici poté, co led odtál nebo se suchý led odpařil. Pokud je použito ledu, musí být vnější obal nebo přepravní obalový soubor těsný. Pokud je použito suchého ledu, musí vnější obal nebo přepravní obalový soubor umožnit únik plynného oxidu uhličitého. Primární nádoba a sekundární obal si musí zachovat svou neporušenost při teplotě použitého chladicího prostředku;
 - c. Látky odesílané v kapalném dusíku: Musí být použito primárních plastových nádob schopných odolávat velmi nízkým teplotám. Sekundární obal musí být také schopen odolávat velmi nízkým teplotám a ve většině případů bude nezbytné, aby byl individuálně vytvarován kolem celé primární nádoby. Je

rovněž nutno dodržet ustanovení týkající se přepravy kapalného dusíku.

Primární nádoba a sekundární obal si musí zachovat svoji neporušenost při teplotě kapalného dusíku;

- d. Lyofilizační látky mohou být přepravovány také v primárních nádobách, kterými jsou plamenem zatavené skleněné ampule nebo skleněné lahvičky s pryžovou zátkou, utěsněné kovovým uzávěrem.

3. Ať jsou předpokládány teploty zásilky jakékoli, primární nádoba nebo sekundární obal musí být schopné odolat, bez úniku obsahu, vnitřnímu tlaku vytvářejícímu tlakový rozdíl nejméně 95 kPa a teplotám v rozmezí od -40°C do $+55^{\circ}\text{C}$.

Z uvedeného vyplývá, že náročnost na zabalení látek zařazených pod UN čísla 2814 a 2900 je vysoká.

Popis balení dle obalového pokynu P 621:

Dovoleny jsou následující obaly:

1. Pevné těsné obaly vyhovující požadavkům kapitoly 6.1 předpisu ADR pro tuhé látky na úrovni parametrů obalové skupiny II za podmínky, že je dostatečné množství absorpčního materiálu k pohlcení celého množství kapaliny přítomné v obalu a že obal sám má schopnost udržet kapaliny;
2. Pro kusy obsahující větší množství kapaliny - pevné obaly splňující požadavky kapitoly 6.1 na úrovni parametrů obalové skupiny II pro kapaliny.

Dodatečné požadavky:

Obaly určené pro ostré nebo špičaté předměty, jako jsou skleněné střepy a jehly, musí být odolné proti propíchnutí a musí udržet kapaliny za zkušebních podmínek kapitoly 6.1 předpisu ADR.

Z uvedeného vyplývá, že obecně jde o jednoduché certifikované obaly (např. plastové sudy) a speciální obaly na ostré předměty.

Popis balení dle obalového pokynu P 650:

1. Obal musí být dobré kvality, dostatečně pevný, aby odolal nárazům a namáháním, k nimž normálně dochází během přepravy, včetně překládky mezi vozidly nebo kontejnery a mezi vozidly nebo kontejnery a sklady, jakož i snímání (vyjímání) z palety nebo přepravního obalového souboru pro následnou ruční nebo mechanickou manipulaci. Obaly musí být vyrobeny a uzavřeny tak, aby se zamezilo jakémukoli úniku jejich obsahu, který by mohl být za normálních podmínek přepravy způsoben vibrací nebo změnami teploty, vlhkosti nebo tlaku.
2. Obal musí sestávat alespoň ze tří komponentů:
 - primární nádoby,
 - sekundárního obalu,
 - vnějšího obalu,

z nichž buď sekundární, nebo vnější obal musí být tuhý.

3. Primární nádoby musí být zabaleny do sekundárních obalů takovým způsobem, aby za normálních podmínek přepravy nemohly prasknout, být proděravěny nebo propouštět svůj obsah do sekundárního obalu. Sekundární obaly musí být zajištěny ve vnějších obalech vhodným fixačním materiálem. Žádný únik obsahu nesmí narušit celistvost fixačního materiálu ani vnějšího obalu.
4. Pro přepravu musí být na vnějším povrchu vnějšího obalu, na pozadí s kontrastní barvou, umístěna značka, která musí být jasně viditelná a čitelná. Značka musí mít formu čtverce postaveného na vrchol pod úhlem 45° s minimálními rozměry 50 mm x 50 mm; tloušťka čáry musí být nejméně 2 mm; písmena a číslice musí mít výšku nejméně 6 mm. Na vnějším obalu vedle této značky musí být uvedeno oficiální pojmenování pro přepravu „BIOLOGICKÁ LÁTKA, KATEGORIE B“ písmeny o výšce nejméně 6 mm.
5. Alespoň jeden povrch vnějšího obalu musí mít minimální rozměry 100 mm x 100 mm.
6. Kompletní kus musí být schopen úspěšně projít zkouškou volným pádem podle pododdílu 6.3.5.3, jak je uvedeno v pododdílech 6.3.5.2 předpisu ADR, při výšce pádu 1,2 m. Po uvedené sérii pádů nesmí být zpozorován žádný únik z primární(ch) nádob(y), které musí zůstat chráněny absorpčním materiálem, je-li předepsán, v sekundárním obalu.

7. Obaly pro kapalné látky:

- a. Primární nádoba (nádoby) musí být těsná (těsné);
- b. Sekundární obal musí být těsný;
- c. Pokud je několik křehkých primárních nádob vloženo do jednoho sekundárního obalu, musí být buď jednotlivě zabaleny, nebo navzájem odděleny, aby se zamezilo jejich vzájemnému dotyku;
- d. Mezi primární nádobu (nádoby) a sekundární obal musí být vložen absorpční materiál. Absorpční materiál musí být v množství dostatečném. Pro pohlcení celého obsahu primární(ch) nádoby (nádob) tak, aby únik kapalné látky nenarušil celistvost fixačního materiálu nebo vnějšího obalu;
- e. Primární nádoba nebo sekundární obal musí být schopné odolat bez úniku obsahu vnitřnímu tlaku 95 kPa (0,95 baru).

8. Obaly pro tuhé látky:

- a. Primární nádoba (nádoby) musí být prachotěsná (prachotěsné);
- b. Sekundární obal musí být prachotěsný;
- c. Pokud je několik křehkých primárních nádob vloženo do jednoho sekundárního obalu, musí být buď jednotlivě zabaleny, nebo navzájem odděleny, aby se zamezilo jejich vzájemnému dotyku;
- d. Není-li možno vyloučit přítomnost zbytkové kapaliny v primární nádobě během přepravy, musí se použít obal vhodný pro kapaliny včetně absorpčního materiálu.

9. Zchlazené nebo zmrazené vzorky: Led, suchý led a kapalný dusík:

- a. Je-li použito k udržení vzorků v chladném stavu suchého ledu nebo kapalného dusíku, musí být dodrženy všechny příslušné požadavky ADR. Je-li použit led nebo suchý led, musí být umístěn vně sekundárních obalů nebo ve vnějším obalu nebo přepravním obalovém souboru. Musí se použít vnitřní podpěry, aby byly sekundární obaly zajištěny v původní poloze po odtání ledu nebo odpaření suchého ledu. Je-li použit led, musí být vnější obal nebo přepravní obalový soubor těsný. Je-li použit oxid uhličitý, tuhý (suchý led), obal musí být zkonstruován a vyroben tak, aby dovolil únik plynného oxidu uhličitého k zamezení nárůstu tlaku, který by mohl roztrhnout obaly a kus (vnější obal nebo přepravní obalový soubor) musí být označen nápisem: „**Oxid uhličitý, tuhý**“ nebo „**Suchý led**“;

- b. Primární nádoba a sekundární obal si musí zachovat svou celistvost při teplotě chladiwa, jakož i teplotách a tlacích, které by mohly vzniknout při ztrátě chlazení.
10. Jsou-li kusy uloženy v přepravním obalovém souboru, musí být označení kusů vyžadované tímto pokynem pro balení buď přímo viditelné, nebo musí být reprodukováno na vnější straně přepravního obalového souboru.
11. Infekční látky přiřazené k UN číslu 3373, které jsou zabaleny, a kusy, které jsou označeny podle tohoto pokynu pro balení, nepodléhají žádným dalším ustanovením ADR.
12. Výrobci obalů a jejich následní distributoři musí dát odesilateli nebo osobě, která připravuje kus (např. pacient), jasné pokyny pro plnění a uzavírání takových obalů a umožnit tak správně připravit kus k přepravě.
13. Jiné nebezpečné věci nesmějí být baleny do téhož obalu jako infekční látky třídy 6.2, pokud nejsou nutné k udržení životaschopnosti infekčních látek, k jejich stabilizaci nebo k zamezení jejich degradace nebo pro neutralizaci nebezpečí, které představují. Množství nejvýše 30 ml nebezpečných věcí tříd 3, 8 nebo 9 může být zabaleno do každé primární nádoby obsahující infekční látky. Jsou-li tato malá množství nebezpečných věcí balena s infekčními látkami v souladu s tímto pokynem pro balení, není třeba dodržet žádná jiná ustanovení ADR.
14. Jestliže látka unikla a rozlila (rozsypala) se ve vozidle nebo kontejneru, nesmí být toto vozidlo nebo kontejner znovu použit (použito), dokud nebyl důkladně vyčištěn, a pokud je to potřebné, dezinfikován a dekontaminován. Všechny ostatní věci a předměty přepravované v tomtéž vozidle nebo kontejneru musí být prohlédnuty kvůli případnému znečištění.

Z uvedeného vyplývá, že náročnost na zabalení odpadů obsahující látky zařazené pod UN číslo 3373 je vysoká, avšak po zabalení dle těchto podmínek vypadává látka z působnosti předpisu ADR.

Shrnutí:

- Jsou-li nebezpečné odpady kvůli obsahu druhu infekčních agens zařazené do UN čísel 2814 a 2900, nelze je přepravovat jako volně ložené, musejí být zabaleny, a to velmi náročným způsobem.
- Jsou-li nebezpečné odpady zařazené kvůli druhu infekčních agens do UN čísla 3291, je možné je dle ADR dopravovat volně ložené, vložené do obalů ve smyslu

požadavků zákona o odpadech (např. plastových pytlů, pevných nepropíchnutelných, uzavíratelných obalů) a nebo je lze zabalit relativně jednoduchým způsobem do certifikovaných obalů a přepravovat jako kusy.

- Odpady s obsahem infekčních látek, které jsou zařazeny kvůli druhu infekčních agens do UN čísla 3373, není možno dopravovat jako volně ložené, ale je nutno je zabalit předepsaným vysoce náročným způsobem – ale pak se nepřepravují pod působností předpisu ADR.

Každý kus, tj. každá nebezpečná věc (odpad) zabalená v předepsaném obalu, musí být dle ADR označen příslušnou bezpečnostní značkou předepsaného vzoru a UN číslem obsahu nebo značením předepsaným v příslušném obalovém pokynu.

Balení nebezpečných věcí dle ADR má však řadu různých výjimek a dalších specifikací, stejně jako je předpisem ADR dána řada podmínek pro to, aby látky mohly být přepravovány jako volně ložené. Se skutečností, jsou-li látky volně ložené nebo balené, souvisí další povinnosti vyplývající z předpisu ADR a je nad rámec tohoto materiálu je zde uvádět. Kromě toho vyžaduje dobrá orientace ve všech těchto záležitostech odbornou kvalifikaci bezpečnostního poradce.

6. Zpracování přepravní dokumentace pro přepravu nebezpečných odpadů dle požadavků předpisu ADR

Ve smyslu zákona o odpadech je při přepravě odpadu vyžadován Evidenční list pro přepravu nebezpečných odpadů. Předpis ADR vyžaduje tzv. **Přepravní doklad ADR.**

Přepravní doklad ADR nemá předepsanou žádnou závaznou grafickou strukturu, závazně však stanovuje údaje, které je potřeba do dokladu zapsat, a v jakém pořadí.

Povinné údaje Přepravního dokladu:

- předřazená písmena UN + UN číslo
- oficiální pojmenování vč. doplňků
- čísla vzorů bezpečnostních značek
- obalová skupina (je-li stanovena)
- kód omezení pro tunely (bude-li realizována doprava tunelem)
- počet a popis kusů (dle terminologie ADR)
- v případě, že se nejedná o tzv. podlimitní množství – celková hmotnost (hrubá nebo čistá) nebo objem

- nebo v případě podlimitního množství – součet čistých hmotností a objemů za každou přepravní kategorii
- jméno a adresa odesilatele
- jméno a adresa příjemce (příjemců) včetně jména a telefonního kontaktu odpovědné osoby

Poznámka: pojem podlimitní množství je částečně objasněn níže v tomto materiálu. Je-li dopravované množství nebezpečných věcí na jedné dopravní jednotce klasifikováno jako „podlimitní“, souvisí s touto skutečností řada úlev při přepravě. Podrobněji celou záležitost kategorie podlimitního množství a jeho souvislostí musí řešit kvalifikovaný bezpečnostní poradce.

Jak již bylo uvedeno, neexistuje závazná podoba Přepravního dokladu ADR, proto tento formulář není součástí tohoto materiálu. Podobu a grafickou úpravu Přepravního dokladu zpravidla navrhuje odesilateli jeho bezpečnostní poradce po podrobné analýze jeho potřeb.

Přepravní doklad vždy vyplňuje odesílatel, tedy pověřený pracovník toho zdravotnického zařízení, které podává nebezpečné odpady k přepravě.

Součástí přepravní dokumentace je dokument **Písemné pokyny pro řidiče**. Jeho čtyřstránková forma je přesně dána předpisem ADR a povinnost vybavit řidiče tímto dokumentem má - dle současného znění ADR - dopravce, tedy firma, která nebezpečný odpad dopravuje. Řidič však musí být vhodnou formou **odesilatelem = původcem** informován o charakteru nebezpečné věci.

7. Kontrolní činnost před nakládkou nebezpečných odpadů dle požadavků předpisu ADR

Různí účastníci přepravy mají - dle své pozice v přepravním řetězci mají za povinnost před nakládkou nebezpečných odpadů zkontrolovat, zda vozidlo, cisternové vozidlo nebo kontejner odpovídají požadavkům ADR z hlediska svého typu, obecného technického stavu, označení a výbavy.

Tyto kontrolní povinnosti se s ohledem na znění předpisu ADR a zákona o silniční dopravě v platném znění mezi jednotlivými účastníky přepravy navzájem překrývají a prolínají. V praxi je tedy nutno rozlišit, kdy se zdravotnické zařízení nachází v pozici odesilatele, nakládece, plniče a baliče a podle toho kontroly provádět.

Kontrola typu vozidla:

typem vozidla (cisterny) je míněn požadavek na speciální konstrukci podvozku vozidla nebo na speciální konstrukci cisterny, což je doložitelné dokladem „Osvědčení o typu vozidla (cisterny)“, jež musí mít řidič k dispozici.

Pro některé infekční odpady je například povinnost použít pouze vozidla nebo kontejnery se vzduchotěsnými spoji nebo je uložit do pytlů.

Kontrola technického stavu vozidla:

před naložením musí být prohlédnut vnitřek i vnějšek vozidla nebo kontejneru, aby se zjistilo, zda nejsou poškozeny.

Kontrola označení vozidla:

každé vozidlo přepravující nadlimitní množství nebezpečných věcí musí být předepsaným způsobem označeno tzv. oranžovým značením a případně také bezpečnostními značkami. Způsob značení má celou řadu variant, závisí například na tom, zda jsou nebezpečné odpady volně ložené nebo balené, kolik látek různých UN čísel je ve vozidle naloženo, jedná-li se o valníkové vozidlo nebo kontejner, jaké jsou možnosti dopravce apod. Konečnou verzi značení pro kontrolní činnost stanoví s ohledem na požadovanou variantu přepravy zpravidla bezpečnostní poradce po dohodě s dopravcem i odesilatelem.

Kontrola speciální ADR výbavy vozidla:

Vozidlo musí být vybaveno speciální výbavou ADR a hasicími přístroji, její rozsah se liší v závislosti na tom, zda je přepravováno podlimitní či nadlimitní množství.

Kontrola kvalifikace osádky vozidla:

Osádka vozidla přepravující nebezpečné věci musí mít speciální kvalifikaci a musí ji být schopna doložit. Rovněž se liší v závislosti na tom, zda je přepravováno podlimitní či nadlimitní množství.

Provést kontrolu technického stavu, značení a výbavy má rovněž za povinnost i dopravce, čímž je dodržen systém dvojí kontroly.

Nakládka nesmí být provedena, jestliže se kontrolou dokladů, vozidla, cisterny nebo kontejneru nebo jejich výbavy zjistilo, že nesplňují předpisy ADR.

8. Institut bezpečnostního poradce

V platném znění zákona č. 111/1994Sb. o silniční dopravě, v § 23 (s odkazem na **Evropskou dohodu o mezinárodní silniční přepravě nebezpečných věcí ADR** - zveřejněna ve Sbírce mezinárodních smluv) je uloženo všem **odesílatelům, dopravcům a příjemcům nebezpečných věcí ustanovit bezpečnostního poradce** pro přepravu nebezpečných věcí. To znamená, že firmy, které přijímají nebezpečné věci nebo dopravují nebezpečné věci (a to i pro vlastní potřebu), případně odesílají nebezpečné věci v tzv. **nadlimitním množství**, musejí jmenovat bezpečnostního poradce.

Obdobně to platí pro přepravu, odesílání a příjem nebezpečných věcí po železnici dle zákona č. 266/1994 Sb. o dráhách a dle Nařízení vlády zveřejněné ve Sbírce zákonů pod č.1/2000 Sb. (s odkazem na **Přílohu I Řádu pro mezinárodní železniční přepravu nebezpečných věcí RID** – zveřejněna ve Sbírce mezinárodních smluv).

Mezi nebezpečné věci, které **přijímají** zdravotnická zařízení, patří zejména medicínální plyny, desinfekce, některá léčiva, sterilizační plyny, chemikálie pro úpravu vod, nafta do záložních dieselagregátů a jiné. Většina zdravotnických zařízení také **odesílá** nebezpečné věci, a to zejména **nebezpečné odpady, jako např. různé infekční odpady, nepoužitá léčiva a cytostatika, obaly od léčiv, ostré předměty, ale i chemické odpady**. Odesílání prázdných vratných nevyčištěných obalů po nebezpečných věcech a také infekčního nemocničního prádla (!) podléhá rovněž režimu ADR/RID.

Nadlimitní množství je zjednodušeně řečeno množství nebezpečných věcí na jedné dopravní jednotce (vozidle nebo soupravě vozidel) nad určitý hmotnostní či objemový limit a tento limit je u různých látek různý – dle jejich míry nebezpečnosti. Zda zdravotnické zařízení přijímá, odesílá, případně dopravuje v tzv. nadlimitních množstvích nejlépe posoudí odborně vyškolený bezpečnostní poradce.

Z běžné praxe vyplývá, že prakticky každé větší zdravotnické zařízení je příjemcem a/nebo odesílatelem nebezpečných věcí v nadlimitních množstvích a **PODLÉHÁ** tak zákonné povinnosti jmenovat bezpečnostního poradce. Zařízení, která přijímají nebo odesílají či dopravují tzv. podlimitní množství nebezpečných věcí bezpečnostního poradce jmenovat nemusí, avšak některé omezené povinnosti z předpisu ADR se jich přesto týkají. **Stanovit, zda zdravotnické zařízení podléhá povinnosti jmenovat poradce, zvládne zase jen**

akreditovaný poradce, takže je nezbytné objednat si u něj alespoň tzv. zjišťovací audit, ve kterém dostane odbornou odpověď’.

Bezpečnostní poradce musí být držitelem osvědčení o absolvování odborného školení zakončeného zkouškou schválenou příslušným státním orgánem. Toto osvědčení platí pro všechny státy dohody ADR, tedy v podstatě ve všech státech Evropy. Nejosvědčenějším řešením je najmout si na výkon funkce bezpečnostního poradce specializovanou firmu, u níž je poradenství v oblasti ADR hlavní činností, neboť zejména ve zdravotnických zařízeních je problematika ADR značně komplikovaná. Zdravotnická zařízení jsou na požádání povinna sdělit kontrolním orgánům totožnost svého bezpečnostního poradce.

Funkce bezpečnostního poradce zpravidla představuje zajištění následujících služeb:

- analýza skutečného stavu společnosti v oblasti přeprav nebezpečných věcí (úvodní audit)
- doporučení změn oproti stávajícímu stavu
- podíl na přípravě potřebných podkladů, formulářů, přepravních dokladů
- zpracování povinné výroční zprávy pro vedení podniku a orgány státního dozoru
- informační a poradenský servis po telefonu, mailu
- kontrolní audit (minimálně jedenkrát za rok)
- pomoc při zpracování firemní směrnice ADR
- zpracování zpráv o mimořádných událostech (pro látky třídy 6.2 se zpracovává bez ohledu na množství uniklé látky)
- návrh a pomoc při aplikaci bezpečnostních plánů dle 1.10 ADR (v rámci tzv. protiteroristických opatření)
- proškolení zaměstnanců společnosti zúčastněných na přepravě a manipulaci s nebezpečnými věcmi z problematiky ADR a souvisejících předpisů.

9. Rozdíly v přístupech k řešení odesílání nebezpečných odpadů z pohledu problematiky ADR u zdravotnických zařízení a malých zdravotnických zařízení

Výše uvedené povinnosti původce-odesilatele-nakládce se budou v plné míře týkat všech typů nemocnic a dalších **velkých zdravotnických zařízení**, kde vzniká denně velké množství zdravotnických odpadů různého typu a různé míry nebezpečnosti. Tato zařízení budou tedy ve

spolupráci se svým bezpečnostním poradcem, kterého musejí ze zákona jmenovat (podrobnosti v bodě 14 tohoto materiálu), povinna zařadit všechny nebezpečné odpady dle ADR, vytipovat vhodné certifikované obaly, obaly označit předepsaným způsobem, vystavit předepsanou přepravní dokumentaci, provést kontroly před nakládkou a splnit další povinnosti ADR související s jejím postavením v přepravním řetězci.

Malá zdravotnická zařízení – jako různá zdravotní střediska, ordinace lékařů, veterinářů apod., které zpravidla neprodukují velké objemy nebezpečných odpadů, nepřijímají ani samy nedopravují nadlimitní množství nebezpečných věcí, nejsou povinny jmenovat bezpečnostního poradce. Některé povinnosti odesílatelů však přesto plnit musejí.

Jde zejména o tyto činnosti:

- **zařazení nebezpečného odpadu do ADR** - předpokládá se, že bude vznikat nepočetný ustálený sortiment stále stejných druhů odpadů (nejčastěji 18 01 03), proto jejich zařazení a pojmenování bude provedeno jednorázově,
- **zabalení nebezpečného odpadu dle ADR** - předpokládá se trvalé stanovení vhodných obalů pro jednotlivé druhy odpadů, přičemž bude-li infekční odpad 18 01 03 zařazen do UN čísla 3291 (což je nejpravděpodobnější), nemusí být tento odpad balen do certifikovaných obalů, bude jen vložen do plastových pytlů, ostré předměty, vloženy do pevných, uzavíratelných, nepropíchnutelných obalů,
- **vystavení Přepravního dokladu ADR** – předpokládá se vyhotovení 1 vzoru Přepravního dokladu pro podlimitní množství odpadů. V tomto dokladu mohou být předem předepsány všechny povinné údaje dle ADR (jak je uvedeno výše) pro každý typ odpadu, který v zařízení vzniká. Před nakládkou je doplněna pouze aktuální hmotnost odpadů a datum. Pokud není aktuálně odesílán celý sortiment předepsaných nebezpečných odpadů, neodesílaný druh odpadu je jednoduše proškrtnut.

Pracovník malého zdravotnického zařízení není nakládce nebezpečného odpadu, nemusí tak plnit žádné povinnosti nakládce.

Smluvní dopravce pro soz odpadů z malého zdravotnického zařízení (odpadová firma) musí plnit řadu povinností dopravce a nakládce. Je žádoucí, aby ve smlouvách mezi zdravotnickými zařízeními a odpadovými firmami či dopravci byly uvedeny formulace o povinnosti odpadových firem či dopravců plnit všechny povinnosti vyplývající z předpisu ADR.

Poznámka: problémem je např. odesílání vzorků krve nebo moči pro různé účely (stanovení množství cukru, cholesterolu, určení těhotenství apod.) nebo vzorků z biopsie pro diagnostiku

rakoviny, což je velmi častý proces (nejedná se o odpady, ale přeprava těchto položek spadá pod působnost předpisu ADR).

Jak již bylo výše uvedeno, tyto vzorky s malou pravděpodobností infekce mohou být zcela vyňaty z působnosti předpisu ADR za podmínky, že budou speciálně zabaleny do trojího obalu (podrobněji na straně 10 a 11 tohoto materiálu). Pokud není speciální balení aplikováno, je nutno uplatnit příslušný režim ADR.

Přílohy

Příloha č. 1: Seznam předpisů

Příloha č. 2: Klasifikace odpadů 1801

Příloha č.1: Seznam předpisů

1. **Zákon č. 185/2001 Sb.**, o odpadech a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů
2. *Vyhláška MŽP a MZ č. 376/2001 Sb.*, o hodnocení nebezpečných vlastností odpadů, ve znění pozdějších předpisů
3. *Vyhláška MŽP č. 381/2001 Sb.*, kterou se stanoví Katalog odpadů, Seznam nebezpečných odpadů a seznamy odpadů a států pro účely vývozu, dovozu a tranzitu odpadů a postup při udělování souhlasu k vývozu, dovozu a tranzitu odpadů (Katalog odpadů), ve znění pozdějších předpisů
4. *Vyhláška MŽP č. 383/2001 Sb.*, o podrobnostech nakládání s odpady, ve znění pozdějších předpisů
5. *Vyhláška MŽP č. 294/2005 Sb.*, o podmínkách ukládání odpadů na skládky a jejich využívání na povrchu terénu a změně vyhlášky č. 383/2001 Sb., o podrobnostech nakládání s odpady
6. **Zákon č. 258/2000 Sb.**, o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů ve znění pozdějších předpisů
7. *Vyhláška MZ č. 432/2003 Sb.*, kterou se stanoví podmínky pro zařazování prací do kategorií, limitní hodnoty ukazatelů biologických expozičních testů, podmínky odběru biologického materiálu pro provádění biologických expozičních testů a náležitosti hlášení prací s azbestem a biologickými činiteli
8. *Vyhláška MZ č. 195/2005 Sb.*, kterou se upravují podmínky předcházení, vzniku a šíření infekčních onemocnění a hygienické požadavky na provoz zdravotnických zařízení a ústavů sociální péče
8. *Nářízení vlády č. 361/2007 Sb.*, kterým se stanoví podmínky ochrany zdraví při práci, ve znění pozdějších předpisů
9. **Zákon č. 20/1966 Sb.**, o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů
10. **Zákon č. 378/2007 Sb.**, o léčivech a o změně některých souvisejících zákonů
11. **Zákon č. 167/1998 Sb.**, o návykových látkách, ve znění pozdějších předpisů
12. **Zákon č. 256/2001 Sb.**, o pohřebnictví a o změně některých zákonů ve znění pozdějších předpisů
13. **Zákon č. 285/2002 Sb.**, o darování, odběrech a transplantacích tkání a orgánů a o změně některých zákonů ve znění pozdějších předpisů
14. **Zákon č. 111/1994 Sb.**, o silniční dopravě v platném znění
15. *Vyhláška MZV č.64/1997* o Evropské dohodě o mezinárodní silniční přepravě

nebezpečných věcí (ADR), ve znění pozdějších předpisů

16. **Zákon č. 356/2003 Sb.**, o chemických látkách a chemických přípravcích a o změně některých dalších zákonů ve znění pozdějších předpisů

17. European Agreement Concerning the International Carriage of Dangerous Goods by Road

Příloha č. 2: Klasifikace odpadů 1801

18 ODPADY ZE ZDRAVOTNICTVÍ A VETERINÁRNÍ PÉČE A / NEBO Z VÝZKUMU S NIMI SOUVISEJÍCÍHO (S VÝJIMKOU KUCHYŇSKÝCH ODPADŮ A ODPADU ZE STRAVOVACÍCH ZAŘÍZENÍ, KTERÉ SE ZDRAVOTNICTVÍM BEZPROSTŘEDNĚ NESOUVISÍ)

18 01 Odpady z porodnické péče, z diagnostiky, z léčení nebo prevence nemocí lidí

- 18 01 01* Ostré předměty (kromě čísla 18 01 03)
- 18 01 02 Části těla a orgány včetně krevních vaků a krevních konzerv (kromě čísla 18 01 03) značit O/N
- 18 01 03* Odpady, na jejichž sběr a odstraňování jsou kladeny zvláštní požadavky s ohledem na prevenci infekce
- 18 01 04 Odpady, na jejichž sběr a odstraňování nejsou kladeny zvláštní požadavky s ohledem na prevenci infekce
- 18 01 06* Chemikálie, které jsou nebo obsahují nebezpečné látky
- 18 01 07 Chemikálie neuvedené pod číslem 18 01 06
- 18 01 08* Nepoužitelná cytostatika
- 18 01 09* Jiná nepoužitelná léčiva neuvedená pod číslem 18 01 08
- 18 01 10* Odpadní amalgám ze stomatologické péče

Nebezpečné odpady jsou v katalogu odpadů značeny*.